

הלכות יום הכפורים סימן תרכא תרכב

(י) והזדרים ואומרים קדיש: ג המגדלין (יא) על המילה בלא כוס. (יג) ואומרים דמברכיני ביום (יב) ונתנין (ד) לתינוק הנמול, וכן נהגין: ד (יג) במוסף ואומר שליח צבור סדר (ה) [ה] עבודה: הגה ונהגין (יד) לכל על פניהם קשואים וספקנים וקעים, גם ביצילנו לשבח, אבל שליח צבור אסור (1) לעקר ממקומו בשעת התפלה כדי לפל על פניו, (טו) ויש למחות (טז) ביד העושים פן: ה יסדר הודוי: (1) (יז) 'קטאתי עויתי פשעתי': ו 'נהגו לדר צדקות ביום הכפורים בעד (ח) (יח) המתיים (ומגדלין) נשמותיהם, (יט) דהמתיים גם כן יש להם כפרה ביום הכפורים (מרדכי):

ה מדרכי שם רי פר
שלוש י טור ושאר
פוסקים מהוה דקתי
למה דרבא ימא לוי
והוה פרוקא שב ליב
הכחמים, טור בשם
הר"ף פנה"ג וכן
פלוני וריח ד מרדכי
על פני ספרי דקלגה
צדוקה אפר פרימ אלו
המתיים וכו'

תרכב סדר תפלת מנחה, וכו' ד' סעיפים:

א אלמנחה אומר (א) 'אשרי' ו'בא לציון'. ואין אומרים 'ואני תפילתי' אפלו אם קל (ב) להיות בשפת: הגה (ג) ואין אני נהגין לימר 'אשרי' 'בא לציון' קדם מנחה (ד) רק קדם בעילה, וכן פסקו קצת רבנותא (מרדכי הגי' ס"ס אהבה וכו' הלכות י"ב וכליבו ומנהגים). (ה) ואין אומרים (ו) 'אין באלהינו' ביום הכפור (מנהגים):

א אר והפדכי קדם
סדר רב עמים

באר היטב

יום ליקשה, עססי תקפ"ד: (ד) לתינוק. דהנהגו דמלכו מה שנהגין לפי המיטק פשאטר דבענין חיי צדיק לפן לו לשמות קצת מהפוס, מ"א, ע"ש. ועי' סימן תקנט ס"ז: (ה) עבודה, דעקר העבודה של כ"ג היה במוסף, עין ט"ז ומ"א: (1) לעקר. וכן פשט המנהג שם השי"ן נופל על פניו, לבוש. אבל לא יעקר רגליו, גם צמד פתחלה קצת בחוק מספכה וכן נהגים. ועססי קלא דיש להשתטש עשבים על הרצפה: (1) קטאתי, חקטא שוגג, עין מדי, פשע מורה, וציל הקל תחלה: (ב) המתיים, ולכן נקרא יח"כ פלשון רבים, רוצה לומר לחיים ולמתיים, מתי"ו:

שערי תשובה

שער ז טע"ז וי ובהמ"ש שער שם: [ה] עבודה, וכתב ג"כ מ"ת סימן קכז: מה שרלני במוסף יח"כ מלכו טענת הכפרים טוב גטו מי טענת הפנימי אינו מן המוספים ועקר בו' אחרי בקרבנות היום, וגם אין פרוש לכתב זה כמזכיר זה בין שכבר אבר רשני המיידים כחלקתן אף יאמר אח"כ מלכו טענת הכפרים ועת התמיד כח ואינו ג' תמידים וש' ונאומים אחרו אין לומר רק מלכו טענת הכפרים ולא יותר, וכן במיטק ר"ה א"ל רק מלכו עלת התיש ולא יותר, אבל המסופים עלת הממיד אינו נכון, שער אקרו ושני תמידים כהלכתם, ודלא פוקמ"א סימן תקצ"א. ושוב נתשכחי שנתורה הוסיפה אצל המוספים מלכו טענת הכפרים, ונהמפ"ס פסקי י מהלכות תרי"ב כ"י ש"מ ששטאת הכפורים הפנימי שער קצת לקרן מוסף, ולכן אי לאו דמקטפינא היא לומר גם כיה"כ ישנו שעירים לכפר וזה לא יסמו כלל מלכו טענת הכפרים, עי' שאינו רוצה לומר ושני שעירים יסמו מלכו טענת הכפרים אלו השלש מכות ולא יותר, ועין דגול מרכבה שכתב ג"כ שאמר ושני שעירים לכפר ולא יאמר מלכו טענת הכפרים, ועין בסימן באמירת שטאי שערי שער עבדי, שאנו מרמים עצמנו כאלו אנום ב"י ונתתרסים כ"י:

משנה ברורה

על הרצפה¹⁶⁶, או נחץ בטליתו: (טו) ויש למחות, דהרי שנינו: אפלו נחש כרוף על עקבו לא יפסיק: (טז) ביד העושים פן, אבל כבר פשט המנהג שאם השליח צבור עושה פניו, ונראה שהם סומכין דהליכה לא מקרי הפסק [ט"ז]. ובעת פשט המנהג שנהגין עוד שטענדע"רו לפניו, ובעבודה מסלקין אותו השטענדע"ר (1) ואין עוקר רגליו¹⁶⁷ [פמ"ג]: ד (יז) 'קטאתי עויתי פשעתי', חטא שוגג, עין מדי, פשע מורה, וצריך לומר הקל תחלה¹⁶⁸: ו (יח) המתיים, ולכן נקרא יום הכפורים' פלשון רבים, רוצה לומר, לחיים ולמתיים [מהר"ו]: (יט) דהמתיים גם כן יש להם כפרה ביום הכפורים¹⁶⁹. כשנודרין בעבירה, דאמרין אלו הנה מי הנה ניתן גם כן צדקה ונאפלו אם הנה עני, הנה שהירלב ורוצה לפון, אבל בעבור רשע אינו מועיל [מ"א וש"פ]. ואם התודה קדם מותו, יש לומר דיש לו כפרה וקצדיק חשוב [פמ"ג]. ומסתבבא דאם הפן נותן בעד אביו, ככל גוהי מועיל להקל דעו, דכרא מנפה אבא¹⁷⁰: א (א) 'אשרי', כדי (ב) להפסיק בין תפלת מוסף¹⁷¹ לתפלת המנחה: (ב) להיות בשבת. לפי (ג) שבשבת אומרים לשבח וענאל, שאף שאכלו ושתו מתפללים, לא באמות העולם, וביום הכפורים אין צריך לזה: (ג) ואין אנו נוהגין. כדי (ג) למהר שלא יעבר זמן המנחה, (ד) ודי בהפסק קריאת התורה¹⁷²: (ד) רק קדם בעילה. כדי (ה) להפסיק בין מנחה לבעילה: (ה) ואין אומרים 'אין באלהינו'. לפי שבשבת אומרים בן כדי למלאת הקטר ממאה ברכות בכל יום, וביום הכפורים איכא הרבה שבתים ואין צריכים למלאת בנהג¹⁷³, גם פטום הקטרת אין צריך לומר, שהוא כולל

ספר-תורה. למקומה, כדי שלא יזהא בעיון להניח ספר-תורה ולצאת לחוץ¹⁷⁴: (י) והזדרים ואומרים קדיש. הנה זה נכון לדעת המחבר דהמילה הוא קדם 'אשרי', אספן פשאטאו יאמר 'אשרי' וקדיש, וכדודע דקדיש זה קאי על 'אשרי', אבל לדעת רמ"א דהמילה הוא אחר 'אשרי', (א) אספן יש הפסק גדול בין ה'אשרי' ולקדיש על-ידי הליכה שלחוצ. אכן זה מקרי במקום שאומרים 'הי רצון' קדם מוסף, שאף בו כמה פסוקים, ובעלתו וזהה קאי הקדיש, ובמקומות שאין אומרים התיירצון יש לומר אינה מן מוסף קדם אמירת הקדיש¹⁷⁵: ג (יא) על המילה בלא כוס. רוצה לומר, דמברכיני רק בפרשת 'אשר קדש' ודיי מבטין אבל לא הפרכה שעל הפוס, דהלא צריך לטעם ממנו ואי אפשר ביום הכפורים¹⁷⁶, ולפן לתינוקות לשתות גם כן אין צדי, דסישנין דלמא אתי למסרף על-ידי זה לשתות ממיד ביום הכפורים, ורשאי למצץ הדם בדרך כהלא¹⁷⁷. ונהנהגים למצץ פניו לא יזלפו פפה, ולא במוף משום חשש סחיטה, רק יזלפו פניו לכו נמטה אפריים: (יב) ונתנין לתינוק הנמול. רוצה לומר, מלכו (ד) מה שנהגין כפי התינוק פשאטר 'במדת חיי', צריך לסן לו לשתות קצת מן הכוס¹⁷⁸, דאם לא כן איכא גנאי להכוס נמ"א. ואם מלין אצל היולדת (ה) והיולדת חולה בענין שמתרח לאכל, יכול להוציאה, (ו) וגם יאמר לה שתבנו לצאת בברכתו ותשקה ממנו¹⁷⁹: ד (יג) במוסף וכו'. דעקר עבודה של כהן גדול היה במוסף, ולכן אנו אומרים גם כן כדי לקדם "ונשאלמה פרים שפתינו": (יד) לפל על פניהם¹⁸⁰, ועין סימן קלא, דיש להשתטש עשבים על הרצפה¹⁸¹ משום דאסור לשטח אפיו

שער הציון

(א) משה אפרים: (7) מגן אברהם וש"א: (ה) משה אפרים. וכתב דזה צריך יותר מנחיה לתינוק הנמול, עין שם: (1) שם. וכתב שם: והוא שהשטע הפרכה ולא תפסיק בין שמיעת הכרה לשתית הכוס: (1) ושמש הנכנס מנחיה ומעמידו על רגליו בענין שלא יצטרף לעקר רגליו ממקומו: (6) בית יוסף: (3) טור: (א) מרדכי: (7) כ"בו: (ה) סנהות מימוני:

שער הציון

תרומה: 1 עבור שמעית עילי ספר וכדומה.

מילואים

תְּלֻכּוֹת יוֹם הַתְּפִילָּה יוֹם הַתְּפִילָּה יוֹם הַתְּפִילָּה

המשך מעמוד פב

[משנ"ב ס"ק ה]

ואם קל פְּשֻׁטת אומרים יום לְבָשָׁה⁵.

8) וכן כשיש ברית בראש השנה שחל בשבת, כתב לעיל (סי' תקפד) ס"ק יב) שאומרים יום ליבשה לפני סיום ברכת גאל ישראל, בין שהוא שבת על המילה, ויש לאומרו לפני סיום ברכת גאל ישראל, כמבואר לעיל (שם) ובלבוש (כאן סי"ב), ומטעם זה ביאר המטה אפרים (באלף למטה ס"ק א) שדוקא כשחל בשבת נדהגים לאומרה, אבל כשחל ראש השנה ביום חול אין אומרים אותה, על פי מה שכתב המג"א (סי' תקפד ס"ק ז) שבשבת אין לחוש כל כך לסמיכות

אנולה לתפילה, ולכן אפשר להפסיק שם גם כדי לומר יום ליבשה.

[משנ"ב ס"ק ז]

למול קדם 'אשרי' וכו', לְעִשׂוֹת מְפָקָה פְּעֻמִּים⁶.

8) וכן אמרת 'זכור', כתב הא"א (בוטשאטש, סי"ב) שיש לומר אחרי הכרית.

9) וכשיש ברית בראש השנה שחל בשבת, כתב לעיל (סי' תקפד ס"ק יב) שתי דעות האם למול קדם 'אשרי', וכתב שהטעם שיש למול קדם 'אשרי' הוא כדי שלא יהיה הפסק גדול בין 'אשרי' לקדיש שמוסב עליו.

תְּלֻכּוֹת יוֹם הַתְּפִילָּה יוֹם הַתְּפִילָּה יוֹם הַתְּפִילָּה

המשך מעמוד 164

מאידך, הגשר החיים (שם ס"ק ז) כתב שאף כשנה הראשונה מזכירים נשמות, ואפילו בשבת הראשון לפטירתם, כשיום טוב דחה את האבלות מזכירים נשמות, אך אם מת בחג ועדיין לא נקבר, אין מזכירים נשמות, וכן משמע בפמ"ג (סי' תקמו א"א ס"ק ב) שאף בשנה הראשונה יש לומר, וכן מבואר בלכ"ט (י"ד סי' שמו ס"ג), ובשרית אגרות משה (י"ד ח"ד סי' סא אות י) כתב שמי שרוצה להזכיר נשמות הוריו אפילו בשנה הראשונה אין למחות בידו, משום שאדרבה הדין עמו, דעת הגר"ש איערבך (הלכות שלמה תפלה פט"ז דבר הלכה אות ח) שכל הטעם שלא אומרים בשנה הראשונה הוא משום שעלולים לבוא לידי בביה יתירה ויש בזה הפרעה בשמחת החג, לפיכך היודע שיוכל להתגבר ולא לבכות, יאמר אף בשנה הראשונה.

והאם נותר לומר 'זכור' ביחידות, בש"ת רדאי השדה (סי' יב) והגשר החיים (שם ס"ק ח) כתבו שיוכל לומר, וכן כתב הגר"ש איערבך (הלכות שלמה שם אות ט) שכיון שהוא רק מנהג אין חיוב להקפיד לאומרו במנין, ומימ לכתובילה אין לזלזל בזה אלא יש לאומרו דקא בעיבור, וכן דעת הגר"ש אלישיב (ספר הזכרון מכשני תורה לגר"ש איערבך עמ' תנד) והוסיף, שלכן אשה שאינה יכולה לבוא לבית הכנסת לאמירת 'זכור', תאמר בביתה ביחידות.

21) ואם לא יתן לצדקה את מה שנדר, כתב השערי חיים (על שערי אפרים שער י' ס"ק לח) בשם ספר קב הישר (פפ"ח) שחש ושלוש עלול שיהפוך עליו את הנשמה שנדר בעודה למקטרג, והוסיף בשם התרומת הדשן, שנהג שמים המהרת לא טעם כלום עד שישלם את מה שנדר בעד הנשמות, ובספר דרכי חיים ושלוש (אות תקו) כתב שמיד במצאי יום טוב שילם לצדקה מה שנדר.

סימן תרכב

סדר תפלת מנחה

[משנ"ב ס"ק א]

גְּבִי לְהַפְסִיק בֵּין תְּפִילַת מוֹסֵף¹.

1) ולענין אמירת 'לחוד' או 'אורי' נגד לאחר תפלת מוסף, כתב האד"ת (תפלת דוד נפש דוד עמ' קמח) שיון שיעקרו מתקן על פי המדרש שאירי זה ראש השנה וישע"י זה יום כיפור, אם כן דאי ראי לאומרו ביום כיפור, ותמה על המקומות שלא נהגו לאומרה והוסיף, שהוא תיקן שיאמרנה ביום כיפור, וכן מבואר במטה אפרים (סי' תר"ט סמ"ח) שנהגים לאומרו ביום כיפור.

על חטא, כתב לעיל (סי' תרו ס"ק יא) שצריך לומר 'בסתר ובלתי' וכן 'בשנה ובדוק', משום שיש להקדים את הקל לחמור, אלא שהוסיף, שהמטה אפרים (שם סי"ב) כתב שאין לשנות מהטעם שכתוב בסידורים, כיון שלא כדאי להוציא את עצמו מן הכלל אפילו באמירת 'על חטא', ובספר בירור הלכה (סי' תקפד ס"א) העיר מתפילת עמידה של יום כיפור שאומרים בה 'מחה העבר פשעינו וחטאתינו מנגד עינוך, ולא מקדימים את הקל לחמור.

[משנ"ב ס"ק יט]

פְּפֻרָה בְּיוֹם הַתְּפִילָּה² וכו', דְּבָרָא מְנַחֵה אָפָא³.

20) ומלבד תפילת 'זכור' תיקנו לומר גם 'קל מלא רחמים, וביאר הגשר החיים (ח"א פליא אות ב ס"ק ג) שתפילת 'זכור' נתקנה לכל יחיד יחיד לאומרה לעילוי נשמת קרוביו, ותפילת 'קל מלא רחמים' נתקנה לאומרה על ידי השיץ.

ולגבי להזכיר שמות של קטנים, הביא הגשר החיים (שם ס"ק ח) דעות בזה, שיש נהגים שלא להזכיר ילד שנפטר פחות מכן י"ג שנים, ויש שלא מזכירים פחות מכן עשרים, וסוים שרבים מזכירים אפילו קטן שלא הגיע לכלל דעת, משום שלילדים אלו חשבונות מלגלים קודמים.

ולהזכיר את רבותיו שאינם קרוביו (למי שכבר אומר על קרוביו), במנהגי מהר"ל (הלכות יום כיפור אות יד) כתב שהמהר"ל נהג להזכיר את כל רבותיו שלמד אצלם, וכן הביא הקצה המטה (על מטה אפרים ס"ק ד) בשם שו"ת חבר בן דעים (דף קי) שנהג להזכיר את רבו החתם סופר.

והטעם שנהגים שמי שיש לו הורים ולא אומר 'זכור' יוצא מבית הכנסת, כתבו השערי אפרים (בפתחי שערים שער י' סל"ב) והגשר החיים (שם אות ד) שאם כולם יאמרו הם ישתקו נראה כהתגודדות, וגם שיש לחוש לענין הרע שכל הציבור אומרים 'זכור' ואלו עומדים ושותקים, הארחות חיים (ספינקא, סי' תרסח ס"ק ז) כתב שיש לחוש שיאמר עמהם, וברית כרחה לשפתיים.

ולענין אמירת 'זכור' בשנה הראשונה לפטירת אביו או אמו, כתב הקצושיע (סי' קלג סכ"א) שנהגים שאין אומרים ויוצאים מבית הכנסת, והוסיף, שטעם הרבר מבואר בספר כרם שלמה (סי' תרסח), ושם כתב שאין המת משתכח מהלכ אלא לאחר שנים עשר חודש, ויש חשש שעלולים הם לעורר לבכי ולגרום בלבול וצער ביום טוב, דעת החו"א (רינים והנהגות פי"ח אות ג וארחות רבנו ח"ב עמ' יד) שבשנה הראשונה אינו אומר 'זכור', אך לא צריך לצאת מבית הכנסת, כיון שכל הטעם שצריך לצאת הוא משום עין הרע [ראה לעיל] וכאן לא שייך טעם זה.

מילואים

הלכות יום הכיפורים סימן תרכא תרכב

המשך מעמוד קודם

8) ולעיל (סי' מו סי' יד וסי' תרי"ב סי' יח) כתב שכ"י להשלים למאה ברכות ביום הכיפורים, מותר לברך ולהחית בשמים, והוסיף (סי' מו שם), שגם יוכל להשלים במה שיכון לשמוע ברבות התורה והמפטיר ויענה אמן, או בברכת אשר יצר, ויחכן שבשעת הדחק יוכל לצאת במה שיכון לשמוע חזרת השי"ן, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' מו שם וסי' רפד סי' ה וסי' רצ סי' ב).

[משנ"ב סי' ג] וְיִי בְּקִסְקִי קְרִיאַת הַתּוֹרָה⁴².
2) וכשאין לציבור ספר תורה, צידד הפמיג (משנ"ב סי' ב) שיש לומר 'אשר' בין מוסף למנחה.
[משנ"ב סי' ה] וְאֵין צְרִיכִים לְמִלְאַת כְּזָה⁴³.

הלכות יום הכיפורים סימן תרכג תרכד

המשך מעמוד פד

באי"א (בוטשאטש, סי'ה) משמע שגם במוצאי יום כיפור צריך אבוקה, וכן כתב הגר"ש דבילצקי (קיצור הלכות המועדים דיני מוצאי יום כיפור סי' וסי"א) שכתב שבמוצאי שבת אם אין לו אור לברך עליו אין צורך לחזר אחריו זה, אבל במוצאי יום כיפור יש אומרים שצריך לחזר אחריו כמו אחר עצם ההבדלה, כיון שהדלקת האור במוצאי יום כיפור היא עצמה כעין הבדלה, כיון שכל היום היה אסור בו ועכשיו הותר, ולכן צריך אור ששבת, אבל במוצאי שבת מותר לברך גם על הנר שהדליק עכשיו, ואם כן לא שייך כזה הבדלה.

10) והזמן שיש לאומרו במוצאי יום כיפור, הורה הגר"שז אויערבך (הלכות שלמה יום הכיפורים פ"ד ארחות הלכה הע' 38) שמפני טורח הציבור מחמת התענית, יאמר כל אחד ייתן לך בביתו לאחר הבדלה, וכן האר"ת (תפלת חד עמי קסו) תמה על כך שלא נהגו ביום כיפור שחל בשבת שכל אחד יאמר בביתו ייתן לך, מאידך, המטה אפרים (סי"א) כתב שאומרים אותו בבית הכנסת וכמו בכל מוצאי שבת, וראה מה שכתבנו לעיל (סי' רצה סי' ה).

[משנ"ב סי' ו] וְעָתָה הַתּוֹרָה⁴⁴, וכו', שְׁלֹא הָיָה מְעוֹלִים כְּיוֹם־הַכִּיפּוּרִים⁴⁵.
12) ומטעם זה, ביאר בשע"י לעיל (סי' רחצ סי' א) את דברי השו"ע שם (סי"א) שכתב שבמוצאי שבת אם אין לו אור לברך עליו אין צורך לחזר אחריו זה, אבל במוצאי יום כיפור יש אומרים שצריך לחזר אחריו כמו אחר עצם ההבדלה, כיון שהדלקת האור במוצאי יום כיפור היא עצמה כעין הבדלה, כיון שכל היום היה אסור בו ועכשיו הותר, ולכן צריך אור ששבת, אבל במוצאי שבת מותר לברך גם על הנר שהדליק עכשיו, ואם כן לא שייך כזה הבדלה.
13) ולהדליק נר מאור ששבת, שכתב השו"ע להלן (סי'ה) שאפשר להדליק ממנו ולברך עליו, ביאר בשע"י לעיל (סי' רחצ סי' ב) שטעם הדבר הוא משום שיש באור שהדליק עכשיו קצת מהאור ששבת.

[משנ"ב סי' ו] לא היה יכולין להשתמש בו וצקשו הפר לוי⁴⁶.
11) והאם צריך לברך על אור של אבוקה, דעת הגר"שז אויערבך (שולחן שלמה סי' רחצ סי' ג אות א) שנראה שאין צורך אבוקה, דוקא במוצאי שבת צריך אבוקה, כיון שהעיקר הוא לזכר בריאת האור ולכן צריך ריבוי אור, מה שאין כן במוצאי יום כיפור שעיקר ההדלקה הוא להראות שהאש שהיתה אסורה עד כה הותרה, וזה אפשר שדי בנר עם פתילה אחת, והוסיף, שמימי אפילו כשמברך על נר בעל פתילה אחת, יברך בלשון רבים 'בורא מאורי האש', מאידך,

הלכות סָפָה סימן תרכה תרכו

המשך מעמוד פה

(ארוח כלל ד סי' ו) שכשרה דוא, שכשב ששלג אינו נחשב כמחיצה לגבי חציצה בפני הטומאה (כמבואר במשנה באהלות פ"ח מ"ד), מפני שהוא עתיד לימס מאליו ולכן אינו נחשב אלא כאור, כך אינו נחשב כמחיצה ותקרה כשהוא נמצא על גבי הסכך, הובאר דבריו בבאר היטב (סי' א) ובשע"י תשובה (סי' א), אמנם, הקשה הערוך השלחן (סי' תרכט סי' ב) מה החילוק בין שלג לבין ירקות חרעים המחבורים לקרקע שבשהם מונחים על גבי סכך בודאי פוסלים אותו, אף על פי שלענין חציצה בפני הטומאה מבואר במשנה שם שאינם חוצצים, אכן, בשו"ת גינת ורדים (שם) מבואר שבאמת הירקות אינם פוסלים את הסכך כשהם מונחים באופן שאינם חוצצים בפני הטומאה, כגון כשאינם מתקיימים לאורך זמן [וראה שו"ע לקמן (סי' תרכט סי' ב)], או שהם מחבורים לקרקע ונעים ונדים ברוח, אמנם, דעת הגר"שז אלישיב (אשרי האיש ח"ג פכ"ה אות יח) ששלג אינו פוסל את הסוכה מפני שהוא בטל לסכך, ואינו כורעים וירקות המחבורים לקרקע שאינם בטלים לסכך, ולכן פוסלים את הסוכה.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' קמא אות ב), וכן דעת הגר"שז אויערבך (הלכות שלמה סוכות פ"ו ארחות הלכה הע' 56).
ובביאר הטעם שלא חלה מצות עשיית הסוכה שלשים יום קודם החג אלא רק לאחר יום הכיפורים, ביאר בשו"ת אבני נזר (שם אות יז) שעדיף להכין ולעשות את החפצא של המצוה סמוך לזמן חיובה, אלא שבמוצאי יום כיפור נחשב שהגיע זמן עשייתה, כפי שמבואר במדרש ובזהר שזמן עשיית הסוכה הוא לאחר שנמחלו עוונותיהם של ישראל ביום הכיפורים. הא"ר (סי' א) ביאר, שכיון שהציצה לסוכה מועילה למי שהתחייב גלות ביום הכיפורים, אין הסוכה נחשבת כמקום שהוכן עבור קיום הגלות אלא אם כן נעשתה לאחר יום הכיפורים [וראה שערי תשובה (סי' א)].

סימן תרכו

העושה סָפָה תחת האילן או תחת הגג

[משנ"ב סי' א] דְּצִיָּין שְׁתָּהָה סָפָה תַּחַת אֵילָן וְצִיָּין הַשָּׁמַיִם⁴⁷.
1) וסוכה המבוסה בשכבת שלג על גבי הסכך, כתב בשו"ת גינת ורדים

הערוך השלחן (שם) כתב, שמעיקר הדין יתכן ששלג המכסה את הסוכה אינו פוסל אותה, משום שהוא כשר בעצמו לסיכך שהרי הוא מין שאינו מקבל טומאה, והוא נחשב כדבר שגודולו מן הארץ כיון

הַלְבוּת יוֹם הַתְּפִילָּה סִימָן תְּרֻכָּה

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ו]

קורין שלשה⁴.

4 ומי שאינו מתענה האם רשאי לעלות לתורה בתפילת מנחה, כתב בשו"ת רעק"א (מהדו"ק סי' כד ובמפתחות שם) שאם חל יום כיפור בשבת בודאי עולה [כיון שגם ללא יום כיפור היו קוראים בחורד], אך כשיום כיפור חל בשאר ימות השבוע הסתפק רעק"א בדבר, שכן אם חיוב הקריאה הוא מצד קדושת היום, יכול לעלות גם מי שאינו מתענה, אך אם חיוב הקריאה הוא מצד התענית לא יעלה, ובשאר תעניות ציבור שלא עולה לתורה מי שאינו מתענה, ונשאר בצ"ע מאידך, המרחשת (ח"א סי' יד) כתב שלקריאה בתורה לכהן ולוי יכול לעלות גם מי שאינו מתענה, כיון שהקריאה היא מחמת קדושת היום, אבל לשלישי שהוא גם המפטיר בנביא לא יכול לעלות מי שאינו מתענה, כיון שההפטרה היא מחמת התענית. והוסיף, שאף כשהל יום כיפור בשבת שגם לולא יום כיפור היו קוראים במנחה, לא יעלה לשלישי, מפני שאין הפטרה בשבת במנחה.

ובשו"ת מנחת אלעזר (ח"ב סי' עד) כתב שהקריאה ביום כיפור במנחה היא מצד קדושת היום, ולכן גם מי שלא מתענה יכול לעלות. וכן כתב בשו"ת חתם סופר (א"ח סי' קנז) לענין תשעה באב, שגם מי שאינו מתענה יכול לעלות לתורה, כיון שחייב בשאר עניני היום, וגם שהקריאה היא מחובת היום, ולדבריו היא הדין שבוים כיפור יכול לעלות. והשד"ח חמד (אסיפת דינים מערכת יום כיפור סי' ב אות ז) כתב שלולא דברי רעק"א הנ"ל נראה שיכול לעלות גם במנחה, כיון שמצוה לחולה לאכול ביום כיפור, ואכילתו נחשבת יעו"ב, וגם יש לתמוך שחייב הקריאה הוא מצד קדושת היום.

ואם אוכל פחות פחות מכשיעור, כתב המרחשת (שם) שיכול לעלות גם למפטיר אף לדעת שהקריאה מחובת התענית, כיון שהאוכל פחות מכשיעור נחשב מעונה. וכן הורה הגר"ש איערבך (ששי"ב פליט העי קכב ובח"ג שם העי קטז) ובהלכות שלמה (ראש השנה פ"ד ארוחות הלכה העי' 28) הוסיפו שאמר בעל פה, שגם מה שכתב המרומי שדה (יומא ע"ג, א) שגם כשאוכל פחות מכשיעור אינו נחשב מעונה, לא קיימא לן להלכה בדבריו. דעת הגר"ש אלישיב (שבט שבתן עמי רמא) שדברי המרחשת הנ"ל נאמרו דוקא אם אינו מרבה באכילת יפחות מכשיעור, אבל אם אוכל הרבה עד שכמעט אינו מרגיש את העינוי, אף לדברי המרחשת אינו עולה לתורה. וראה מה שכתבנו לעיל (סי' תריח ס"ק ה).

ולענין מי ששתה מלא לוגמו מיב מרים, הורה הגר"ש אלישיב (שם) שיכול לעלות לתורה, שנחשב עדיין מעונה כמו האוכל פחות מכשיעור שיכול לעלות לתורה כיון שלא נחשב שעקר את התענית.

[משנ"ב ס"ק ז]

בפ"ש ע"י⁶.

5 ומי שחשד על כך, כתב לעיל (סי' קלח ס"ק ה) לנבי קריאת פרשת העריות [בסדר פרשות השבוע], שיהיה החזן שלא יעלו אותו לקריאה זו. וראה מה שכתבנו שם.

[שעה"צ ס"ק ז]

פי הקד"ש נזה קאי גם על המורה⁶.

6 הטעם שלא אומרים את הקדוש מד אחר קריאת התורה, כתב במשנ"ב לעיל (סי' רצב ס"ק ו) שאם יאמררו אחרי קריאת התורה שוב לא יוכלו לומר עוד פעם קדוש קודם שמונה עשרה, כיון שאין במה להפסיק בין הקדישים, שאף שאומרים את הפסוק יחללו וגו' אין זה נחשב להפסק, כיון שהוא רק פסוק אחד, ואף שאומרים גם את המומר 'להי' הארץ' וגו' אין זה נחשב להפסק כיון שאינו מעיקר הדין, ולעולם ראוי להסמיך את הקדוש לשמונה עשרה. וראה עוד מה שכתבנו שם.

[משנ"ב ס"ק י]

ובפ"ש ה"ת"מ ש"ל יע"ש בן [ט"ז, ע"ש⁷].

7 והוסיף בשעה"צ לעיל (סי' תקפד ס"ק ה), שאף שמהמג"א (שם ס"ק א) משמע להיפך, מ"מ כמה אחרונים העתיקו כדברי הט"ז.

[משנ"ב ס"ק יא]

שהוא שאלת צרכים ר"מ ע"ל ב"ש⁸.

8 ואף שאומרים בקשות וסליחות בתפילת עמידה של ראש השנה ויום כיפור גם כשהלים בשבת, ביאר הא"ר (סי' תקפד ס"ק ז) שכיון שנהנו לאומין כשהלים ביום חול נחשב כמטבע הברכה, אבל 'אבינו מלכנו' שהוא שאלת צרכיו ואינו כאמצע הברכה, אי אפשר לומר שהוא כמטבע הברכה, ולכן אין לאומרו.

[משנ"ב ס"ק יב]

ב"מב"ר ב"מ"ק קבו ב"סופו, ד"מ ד"מא ל"ה⁹.

9 וראה ברמ"א שם שכתב שיש אומרים שבתפילת מנחה של שבת יש לומר 'ישם שלום', ואף שאין בה ברכת כהנים, כיון שביש"ש שלום אומרים 'באור פניך נתת לנו' שהיא על התורה, ובשבת במנחה קוראים בתורה.

סימן תרכ"ג

סדר תפילת נעילה

[משנ"ב ס"ק א]

בתפילת נעילה גם ב"מ"ה¹ וכו', בעוד ה"ם ג"ד².

1 האם לא התפלל כלל נעילה, כתב הפ"מ (סי' קה משב"ז ס"ק ח) שמתפלל במוצאי יום כיפור פעמיים ערבית, ואם לא התפלל גם מנחה וגם נעילה, משלים את שתיהן במוצאי יום כיפור ודחינו שמתפלל שלש פעמים. כיון שזמן מנחה נעילה חשוב כאותו זמן, וכן הורה הגר"י קניבסקי הגר"ש אלישיב (שאלת רב עמי' ש"ט). מאידך, הכף החיים (שם ס"ק יב) ובשו"ת שכ"ט הלוי (ח"ד סי' יג, ח"ה סי' טו וח"ו סי' ז) כתבו בשם המחזיק ברכה (שם ס"ק א) שלתפילת מנחה של יום כיפור יש תשלומין במוצאי יום כיפור, אך לנעילה אין תשלומין.

ומי שנדרם התעורר סמוך לזמן נעילה, ויש לו זמן להתפלל או מנחה או נעילה, הורה הגר"ח קניבסקי (דרך שיחה ח"א עמי' תקלח) שצריך להתפלל מנחה ולא נעילה, כיון שזו חובה של כל יום.

2 המנהג בארץ ישראל, כתב בספר מקראי קודש (ימים נוראים סי' נא) שמתחילים תפילת נעילה בפ"ג המנחה שהוא כשעה ורבע [בשעות זמניות] לפני שקיעת החמה, כיון שאם יתחילו כשהחמה בראש האילנות תישאר רק חצי שעה עד לשקיעת החמה. וכן כתב הכף החיים (סי' ז) בשם המאמר מרדכי (סי' א) שכך מנהגם ברוב השנים. והוסיף הכף החיים בשם שו"ת רב פעלים (ח"ד סי' ה ד"ה ולפ"ז), שמה שכתב השו"ע שיש להתחיל כשהחמה בראש האילנות, הוא רק למצוה מן המוכרח. מאידך, הגר"ח קניבסקי (מונחי בית הכנסת חז"א פרק שישי העי' כו) הורה שיש להתחיל כשעה לפני השקיעה, כיון שלפני זה יתכן שהוא לפני זמן תפילת נעילה שזמנה רק משהחמה בראש האילנות. אכן, בקיצור הלכות מועדים (להגר"ש דבליצקי, דיני תפילת נעילה סי' ב) כתב שבארץ ישראל המנהג להתחיל מפ"ג המנחה, כיון שהמנהג שהכהנים נושאים כפים חזק נשיאת כפים הוא קודם השקיעה, אך במקום שלא מקפידים שתהיה נשיאת כפים אין להתחיל נעילה לפני כשלוש רבעי שעה לפני השקיעה.

